

Slovenski Pravniki.

Leto XXVI. V Ljubljani, 15. septembra 1910. Štev. 9.

O ustavitvi kazenskega postopanja zlasti z ozirom na prestopke.

Spisal dr. Fran Mohorič.

(Konec.)

VI.

Kako stališče zavzema v naših vprašanih ostala književnost?

1. Kar se tiče ustavitve kazenskega postopanja radi zasebnih prestopkov na izrecni predlog obtožiteljev, se za ustavitev po §-u 90 k. pr. r. izreka dr. Viktor Suchanek v svoji razpravi o odstopu od zasebne obtožbe (Gerichtszeitung št. 38, 39 iz leta 1905). On tudi pravilno izvaja pri zasebnih pregreških ustavitvah poizvedeb po §-u 90 k. pr. r. (da so poizvedbe pri zasebnih pregreških dopustne in neizogibne, kažejo že predlagane poizvedbe o neznanih krivcih, zlasti glede brezimnih ovaditeljev, piscev, . . . z zaslišanjem zvedencev v pisavi) in ustavitvah tekom redne preiskave v zmislu §-a 109¹ k. z. — vsled izrecnega obtožiteljevega predloga; s to ustavitvijo po §-u 109¹ k. pr. r. odpadejo do malega vsi odgovori.

2. Da se začenja kazensko postopanje radi prestopkov že z vložitvijo ovadbe, uči zlasti dr. E. Ullman (Lehrbuch des oest. Strafprozessrechtes str. 688) izrecno: »Uvedba . . . (kazenskega) postopanja se vrši s splošnim, pismeno ali ustno vloženim predlogom obtožitelja za zakonito kaznovanje«.

3. Schütze (v predavanjih) označuje kazensko postopanje radi prestopkov (nasproti postopanju radi hudodelstev kot rednem postopanju) sumarnim ravno zaradi tega, ker ni preiskovalnega in vmesnega postopanja; njemu je vse redno postopanje do glavne razprave zaradi prestopkov sklopljeno v eno celoto, zlasti ker ni formalne obtožbe. On izvaja iz tega posledico, da obdolženec pred okrajnim sodnikom sploh nikdar ne more postati — obtoženec, ampak postane obtoženec šele tekom vsklícnega po-

stopanja, in se tako razlikujočega besedila drži tudi naš zakon z brezizjemno doslednostjo.

Iz tega pa izhaja: Če je formalna obtožba postala pravomočna, tedaj je pač res tudi sodišče izgubilo pravico reševati končno z ustavitvijo iz meritornih razlogov, ker je imelo svojo pravico do meritorne ustavitve uveljavljati pred pravomočnostjo obtožbe — saj ravno to je bistvenost formalne obtožbe, da je po njeni pravomočnosti upravičeni obtožitelj postal stopnjevano, absolutno upravičeni »dominus litis« v tem zmislu, da je sodišče obvezano zadevo rešiti s končno sodbo, in da pravica ustavitve pristoja samo obtožitelju. Ker pa pri prestopkih ni formalne obtožbe, zato tudi obtožiteljeva »obtožba« do glavne razprave ne more stopiti v tako »pravno moč«, ki bi izključila sodnikovo meritorno rešitev — ustanovitev pred končno glavno razpravo.

Če sta pa nadalje poizvedbeno in preiskovalno postopanje radi prestopkov sklopljeni v eno poizvedbeno, do glavne razprave trajajoče postopanje, potem izhaja iz tega, da za prestopke odpadejo samo one zgolj formalne činjenice, ki so združene ravno s formalno redno preiskavo; kakor sklep za uvedbo redne preiskave in pritožba zaradi te uvedbe na drugo stopnjo, tako odpadejo tudi činjenice formalne pravomočne obtožbe (vmesnega postopanja); — vse druge sodnikove pravice pa ostanejo vsled sklopljenega postopanja osebi okrajnega sodnika in torej veljajo zlasti tudi preiskovalne določbe (§ 109² k. pr. r.), kolikor niso stvarno izključene, za poizvedbe radi prestopkov. § 90—109¹ k. pr. r.)

4. Kar pa zadeva ustavitvev proti obtožiteljevemu predlogu iz meritornih razlogov, uči razprava Franca Hofmana (Ger. Zeitung št. 54 iz leta 1874. Ueber die Einstellungs- und Ablasungsbeschlüsse in Uebertretungsfällen), da je takšno ustavitvev izreči v zmislu §-a 109² k. pr. r.

Hofman razlikuje naslednje meritorne ustavitvene razloge, nanašajoč se na ustavitvene oblike prejšnjega kazenskega postopnika.

1. Če sodišče smatra, da ovadba ni sposobna za kazensko postopanje, češ da ni stvarnega položaja za kaznivo dejanje ali da so neznatne okolščine suma.

II. 1. Če ni a) stvarnega položaja za zakoniti prestopok; b) če se stvarni položaj ne da dognati (zaradi odsotnosti poškodovanca). 2. Če so dognana dejstva, ki kaznivost čina izključujejo (storilčeva nedoraslost, poravnana škoda pri tatvini), 3.)—5.) so razlogi postopanja samega.

Hofman izvaja: Če v takih slučajih I., II. 1—2 državno-pravdni upravnik ali zasebni obtožitelj vendarle predlaga nadaljno preganjanje, kadar spozna okrajno sodišče, da se odloži ovadba ali ustavi preiskava, tedaj bo okrajnemu sodišču v obeh slučajih izreči ustavitveni sklep v zmislu §-a 447 v zvezi s §-om 109² k. pr. r. in obvestiti o tem zasebnega udeleženca po §-u 110 k. pr. r., kateremu pristojna pritožba po §-u 481 k. pr. r.

Hofman zahteva ustavitev po §-ih 447, 109² k. pr. r. celo v slučaju II.⁴, če ni zoper nikogar pravnih razlogov suma in se torej storilca ne da poizvedeti.

Po naših izvajanjih v tem slučaju ne gre za pravo ustavitev, ampak samo za odložitev v zmislu §-a 452² k. pr. r., katero je sodnik upravičen, pa tudi dolžan ukreniti, četudi zoper nasprotni nadaljevalni predlog obtožiteljev, ker se zoper neznanega storilca glavna razprava, naj jo obtožitelj še tako zahteva, stvarno odrediti ne da.

V nepravo ustavitev, torej v odložitev kazenskega postopanja po §-u 452² k. pr. r. je upravičen in stvarno primoran sodnik tudi brez obtožiteljevega predloga ali celo proti njegovemu predlogu.

5. Za ustavitev proti predlogu upravičenega obtožitelja (torej v zmislu § 109² k. pr. r.) se je takoj po uvedbi (novega) kazenskega postopnika (s 1. jan. 1874) razvila živahna kontraverza zlasti tudi v »Gerichts-Halle« št. 39, 42, 76, 82, 93, 94 in je načelo sodnikove samostojne ustavitve zmagovalo vedno bolj. Šlo se je v začetku zlasti za sodnikovo ustavitev »ex primo decreto (a limine)«.

a) In kar prva razprava (dr. Kosjek št. 39) toži: »Neradi pogrešamo v novem kazenskem postopniku določbo, da naj (obvezno) sodnik ovadbo, ki objektivno niti ne vsebuje stvarnega položaja kazenskega čina, zavrne »ex primo decreto«. Zlovoljne in docela neutemeljene ovadbe morajo sedaj imeti posledico, da

se ovadence izpostavlja najmanj javni razpravi. Zlasti z zasebnimi obtožbami se lahko godi velika zloraba. Marsikateri obtožitelj bo celo rad plačal oproščenemu obdolžencu stroške, če bo le mogel komu z vložitvijo še tako neopravičene in za odreditev glavne razprave nesposobne obtožbe provzročiti zamudo in neprilike — če se mora ukreniti na vsak predlog preganjanje in glavna razprava.

b) Kosjekovo bojazen, da bi se v zakonu ne našla potrebna določba, je pregnal v št. 42 Sch m., opozorivši na določbo §-ov 92, 452, 447 in 481 k. pr. r. . . . vsled katerih je preiskovalni sodnik ne samo opravičen odkloniti postopanje, zahtevano od državnega pravdnika, in izposlovati sklep svetovalstvene zbornice, za katero pa niso merodajni predlogi državnega pravdnika, ampak le njeno prepričanje, ali so ti predlogi primerni zakonu in dejanskim razmeram; . . . in se končno pride do zaključka, da v postopanju radi hudodelstev in pregreškov sme sodnik odklanjati državnega pravdnika predlog na preganjanje in da pristojna ista pravica, odnosno dolžnost tudi okrajnemu sodniku pri pristopkih, kajti govor more biti samo o taki uporabi določeb za hudodelstva in pregreške na postopanje radi prestopka, koja se ujema z zmisлом zakona (dem Geiste des Gesetzes entsprechend).

c) Proti temu nazoru navaja v št. 76 pomisleke (zoper dopustno odklonitev »ex primo decreto«) dr. Z. iz načela, da je obtožitelj »dominus litis« — a pri tem se prezira, da je sodnik omejen samo v negativnem pogledu, namreč, da ne sme preganjati brez predloga upravičenega obtožitelja, da je pa sicer upravičen in obvezan samostojno reševati vsak obtožiteljev predlog in odločevati tudi zoper predlog. Vendar se tudi ta pisatelj izjavlja za sodnikovo samostojno odločevanje — tudi zoper obtožiteljev predlog — vsaj »de lege ferenda«. Pisatelj je zlasti mnenja, da je sodnik o prestopkih samo »Spruchrichter«, ne pa tudi (kakor preiskovalni sodnik) »Instructionsrichter«.

d) V št. 82 pisatelj Sch — I odločno pobija to naziranje in, osvetljuječ deloma krivo razumevanje razprave v št. 42, iz §-ov 447, 450, 451 in 88², 92, 481 k. pr. r. odločno izvaja pravico sodnika o prestopkih »ex primo decreto«.

e) Z vnemo naposled se poteguje za to, da ima sodnik o prestopkih pravico, zavračati obtožiteljevo ovadbo ali z ovadbo predlagano preganjanje, pisatelj M. S. v razpravi št. 93.

Ta razprava predvsem pobija nazor, da bi sodnik o prestopkih ne bil tudi instruktivni sodnik, poudarja, da je zgolj formalnost, če se imenuje preiskovalni sodnik samo onega, ki res vodi tudi redno preiskavo. Ta formalnost je v prvih časih zavajala državno pravdnništvo, da je pri ustavitvah «in linea criminali» pošiljalo poizvedbene akte okrajnih sodščic — preiskovalnemu sodniku, ki dosedaj o njih ni imel ne duha ne sluha... namesto poizvedbenemu okrajnemu sodišču, kar je odpravilo pravosodno ministrstvo z odredbo 16. maja 1874 št. 6069. V stvarnem pomenu je preiskovalni sodnik tudi okrajni sodnik, ki vodi poizvedbe.¹⁾

Ta razprava zlasti tudi izvaja pravico svetovalstvene zbornice, odklanjati... predlagane poizvedbe radi hudodelstev ter dokazuje isto upravičenost odklanjanja za sodnika o prestopkih, kajti samo za podrejeno redarstveno osebje velja absolutna dolžnost, izvrševati vse po državnem pravdništvu predlagane poizvedbe. Posebno odločno zavrača obligatornost glavne razprave pri prestopkih, izvajajoč: ... »Posebno je želeti, da so dopustni taki (odklonitveni) sklepi pri prestopkih, kjer celo breme kazenskega preganjanja in zakonite presoje kazenskega slučaja največkrat leži na ramah sodnika posamnika, ker pri njem ne postopajo tako strokovno izurjene moči kot obtožitelji, kakor pri hudodelstvih in pregreških. Kolikokrat bi sicer, če bi odklonitveni sklepi bili nedopustni, sodnik o prestopkih moral na splošni opravnikov predlog, da se naj zakonito kaznuje, proti svojemu boljšemu prepričanju, akoravno ni kaznivega stvarnega položaja ali je kazensko sodno preganjanje zaradi zastaranja izključeno, odrediti glavno razpravo in s tem škodovati imenu sicer spoštovanega državljana zaradi zastaranega dejstva ali z golim vabilom obdolženca v ta namen, da ga potem oprosti s sodbo, ne da bi mu mogel povrniti prejšnje spoštovanje sodržavljanov.«

Z uspehom se ta članek poziva potem na oficijalno navodilo (Uradno poslovanje organov državnega pravdnništva, stran 36, iz

¹⁾ Primerjaj zlasti: § 88² k. p. r.: »Preiskovalni in okrajni sodniki imajo tudi pri teh uvodnih poizvedbah tiste pravice in dolžnosti, ki pristojajo preiskovalnemu sodniku v uvodni preiskavi.«

dvorne in državne tiskarne na Dunaju), ki, govoreč o prestopkih, državno-pravdne opravnike takole poučuje: »Kadar sodišče vidi, da se zoper osebo, osumljeno storilstva, ne more postopati: a) ker ni dan stvarni položaj za javno preganjanje; b) ali ker je preganjanje izključeno iz razlogov zakona; c) ali ker ni zadostnih razlogov suma za storilstvo; — tedaj sklene sodišče položitev spisov (Hinterlegung); proti temu sklepu pristojna državno-pravdnim organom pravica pritožbe na deželno (okrožno) sodišče (§ 481 k. pr. r.).

Na str. 63 se našteva med zakonitimi načini, kako se konča kazenska zadeva, tudi sklep, da se položi kazenska zadeva, zoper predlog državno-pravdnih organov.¹⁾

Razprava pride do zaključka: Tudi ni uvideti, kako bi ob takšni (zavrnitveni) pravici sodnika, seveda če je nepristran in ima čut dolžnosti ter strokovno znanje, moglo iluzorno postati obtožno načelo, katerega smoter nikdar ne more biti obsodba vsakega obtoženca, — ob oprostilni sodbi pa ne.

¹⁾ Knjižica: »Državno-pravdna služba pri okrajnih sodiščih (Der staats-anwaltliche Dienst bei den Bezirksgerichten), navodilo za organe državnega pravdnštva, izdalo c. kr. pravosodno ministrstvo (Manz 1900, Dunaj), ima ta-le navodila: Govoreč o teku postopanja zaradi prestopkov, razmotruje pod A, stran 23, poslovanje z ovadbami, se peča na strani 24 z neposredno odložitvijo po §-u 90 k. pr. r. (unmittelbare Zurücklegung) in piše obširneje o tej stvari na strani 33 d. d. Potem na strani 34 je govor o tem, da je zasebnega udeleženca, ki se je že v ovadbi ali pozneje o priliki morebitnih poizvedeb s svojim odškodninskim zahtevkom kazenskemu postopanju pridružil, obvestiti o izreku, da ni povoda za daljno preganjanje (§§ 47, 449 k. pr. r.). Nadaljuje pa doslovno: »Organ državnega pravdnštva mora imeti vedno pred očmi, da je preganjanje odklanjati le v čisto nedvojbenih slučajih, in da je v vseh drugih slučajih pristojnemu sodniku razsojati, ali je dan kaznjiv stvarni položaj, ali še pristojna pravica preganjanja, ali je obdolžencu storilstvo dokazano. To se določi navadno (in der Regel) s sodbo po končani glavni razpravi. Okrajno sodišče pa sme tudi ustavitev postopanja in odklonitev glavne razprave (torej tudi proti predlogu javnega obtožitelja) izreči s sklepom, če se že pri presoji ovadbe izkaže, da predlog ni utemeljen ali zakonit. Proti temu sklepu pristojna javnemu obtožitelju pritožba po §-u 481 k. pr. r. — Sicer pa ta knjižica navaja k pričujočemu vprašanju zgolj doslovno besedilo §-a 451¹⁻³ k. pr. r.

6. Pozneje se je z zavrnitvijo kazenskega postopanja proti obtožbi bavitl dr. Fr. Storch v Gerichts-Halle leta 1883, ki se zlasti poziva na razprave pod 4) v svojem članku: O ustavitvi kazenskega postopanja brez glavne razprave pri prestopkih. On ni prijatelj sodnikove ustavitve zoper predlog obtožiteljev in izvaja, da gre v tem oziru plenarna odločba 10. maja 1875 št. 2601 I/63 predaleč. Storch se zlasti izreka proti temu, da bi okrajnemu sodišču glede predloga za zakonito kaznovanje pristojala ista obsežna stvarna pravica presoje, kakor preiskovalnemu sodniku napram predlogu za uvedbo redne preiskave in sodnemu zboru II. stopnje nasproti obtožnici vsled ugovora (§-ov 92, 213 k. pr. r.), vendar mora sam pripoznavati: . . . »To pa ne izključuje, da okrajnemu sodišču v posameznih slučajih lahko pristojna pravica, obtožni predlog odkloniti takoj (torej »a limine, ex primo decreto«) ali po opravi poizvedeb, odnosno tudi po že odrejeni glavni razpravi postopanje zopet ustaviti.«

Taki posamezni slučaji, ne da bi jih hotel navajati popolnem, so Storchu:

a) takojšnja odklonitev »predloga za zakonito kaznovanje«, če predlog nima zakonitih predpogojev, kajti iz §-a 454 k. pr. r. je nedvomno izvajati, da ima zakon v mislih samo tak predlog, ki daje zadostno podlago za nadaljno zakonito postopanje in zadostno opravičbo, da se povabi obdolženec, to pa zlasti, če v predlogu ni imenovana oseba obdolženca, ali se glasom poizvedeb ni mogla dognati, — če ni bistvenih dejstev glede kazenskega, obdolžencu očitanege čina . . .

b) v slučaju abolicije, ko se začeto in več ali manj izvedeno kazensko postopanje mora zopet ustaviti (§ 2⁴ k. pr. r.).

c) v slučaju obtoženčeve smrti, ker po §-ih 224 in 527 k. z. smrt storilca pred preiskavo ali po preiskavi, pred sodbo ali po sodbi razveljavi preganjanje zločina, in se torej kazensko postopanje ne more nadaljevati.

d) Storch priznava tudi, da je možna ustavitve kazenskega postopanja iz procesualnih razlogov. Zanimivo je dejstvo, da Storch dopušča ustavitve kazenskega postopanja tudi zaradi prestopkov po — §-u 227 k. pr. r. (seveda na izrecni obtožiteljev predlog).

VII.

Iz vseh navedenih književnih podatkov izhaja, da je že izza prvih let kazenskega postopanja prevladovalo prepričanje, da je sodnikova samostojna presoja, ali se ugotovi obtožiteljevimi predlogom ali pa jih odkloni, potrebna in v zmislu glavnih načel zakonovih neizogibna.

Ekonomija postopanja zahteva, da se vsaka zadeva nemudoma konča, kadar je za to zrela; naloga kazenskega sodnika je prevzvišena, kakor da bi ga zakon vezal odrediti glavno razpravo samo zato, da izreče oprostilno sodbo — v slučajih, kjer je vsaka obsodba že naprej stvarno izključena — da se s tem dela obdolžencu nepovratno škodo na imenu in časti, na zamudah in neprilikah. Taka glavna razprava bi ne bila nič drugega, kakor prav nepotrebna sitnost za obdolženca, katero pa mora vsak zdrav zakon izključevati.

In dalje: Javni in zasebni obtožitelj imata izrecno pravico, odstopiti ves čas pred glavno razpravo in tudi do njene zaključitve — od obtožbe in prisiliti sodnikovo ustavitev. Od strank neodvisni sodnik pa bi bil primoran odrediti še tako neutemeljeno in brezpredmetno glavno razpravo? To pač nikakor ne gre. Sodnik je vezan nasproti obtožitelju samo omejeno, negativno, da ne sme udejestviti preganjanja brez upravičenega predloga, sicer je pa popolnoma nevezan in neodvisen. Pri hudodelstvih posluje zaradi formalne obtožbe tudi druga stopnja na ugovor obtožencev. Ker pri prestopkih ni formalne obtožbe, torej druga stopnja tu pred sodbo ne more priti v poštev; zato stvar sama sili, da so vse materialne razsojevalne pravice predrazpravnih činiteljev pri prestopkih osredotočene v osebi okrajnega sodnika. Če bi se samostojna sodnikova ustavitev tudi ne dala izvajati iz nobene zakonove določbe, bilo bi izvajati iz zakonovih temeljnih načel in sicer iz načela ekonomije postopanja, iz načela negativne omejitve obtožbe, iz načela materialne resnice in iz načela pravičnosti ter pravične zaščite državljana — obdolženca.

Nadzorniško izvestje se poziva na doslovno besedilo zakona 1.) § 451¹ k. pr. r.: »Ni niti prave uvodne preiskave, niti posebne razprave o obtoževanju«, 2.) § 451³ k. pr. r.: Razun tega slučaja pa je postaviti dan za glavno razpravo, ko se opravijo kake porizvedbe, ako bi se zdele potrebne.

Ad 1.) Zadostuje pozivanje na prejšnja ponovna izvajanja zlasti pod VI³.

Ad 2.) je treba še opozarjati na eno dejstvo: Ako se § 451³ k. pr. r. razumeva strogo doslovno, tedaj je pa še iz te določbe izvajati absolutno obligatornost glavne razprave. V §-u 451² k. pr. r. je govor tudi in sicer samo o glavni razpravi, ki se s privolitvijo obdolženca sme vršiti takoj v dveh slučajih (namreč, če se je priznavajočega obdolženca privedlo, in če z ovadbo istočasno navzoči stranki predlagata takojšnjo razpravo ob danih dokazih). V §-u 451³ k. pr. r. pa je govor o »netakojšnji« glavni razpravi, tako da torej §-a 451² in ³ k. pr. r. zahtevata glavno razpravo sklenjeno in nepretrgano za celo postopanje, če naj obvelja izpodbijano naziranje. Ker sodnik sploh ne more odrediti glavne razprave brez predloga upravičenega obtožitelja, bi se torej moralo izvajati, da je sodnik vezan na enkrat stavljeni predlog za zakonito kaznovanje v tem zmislu, da sploh nikdar ne more zavrniti obtožnega predloga razun z oprostilno sodbo, da torej tudi zavrnitev »a limine, ex primo decreto« ni možna, in sicer zakaj ne? Zato ne, ker se obtožiteljevemu predlogu s tem naziranjem v zadnji posledici pripisuje moč formalne, pravomočne obtožbe, kakor pri hudodelstvih (§-ov 210², 219, 220 d. d. k. pr. r.). Samo iz tega razloga je v resnici moči izvajati obligatornost glavne razprave.

Toda, ker § 451¹ k. pr. r. izključuje ravno formalno obtoževanje, izključuje se tako vsako pravomočnost obtožiteljevega obtožbenega predloga. Pri hudodelstvih je samo pravomočnost formalne obtožbe tisti in sicer edini činitelj, ki zabranjuje poslej meritorno ustavitev sodišča (svetovalsvene zbornice ali nadsodišča, §§ 109², 213 d. d. k. pr. r.) in ker tega činitelja pri prestopkih ni in ne more biti, zato tudi ni ovire za sodno meritorno ustavitev tekom celega postopanja do končne glavne razprave. Iz skrajne brezobzirne doslednosti bi se iz §-a 451³ k. pr. r. ravno tako moralo izvajati, da je pri prestopkih tudi javni obtožitelj vezan na svoj enkrat stavljeni obtožni predlog. In vendar te posledice ni izvajal nikdo, vzlic veljavi in vpoštevanju načela upravičenega obtožitelja (§-a 2¹, 267 k. pr. r.) in torej ni uvideti, zakaj bi se pri prestopkih tudi sicer ne oziralo na načelne zakonove določbe v enaki meri, zlasti ker je to vpoštevanje izrecno zaukazano v §-u

447 k. pr. r. In ravno gornja izvajanja o bistvu in posledicah formalne obtožbe kažejo, da ima § 447 k. pr. r. svojo veljavo v popolnem obsegu zlasti glede vseh načelnih splošnih določb, posebno tudi pri §§ 109², 213 k. pr. r., in da § 451¹ k. pr. r. obligatornost glavne razprave naravnost izključuje, in slednjič da meritorne ustavitve kazenskega postopanja ni moči nanašati na nobeno drugo zakonito določbo kakor na § 109² k. pr. r.

VIII.

Naj še izkažemo potrebo, stvarno dopustnost in celo neizogibnost meritorne ustavitve kazenskega postopanja ne samo »ex primo decreto« ali »a limine«, marveč tudi po izvršenih poizvedbah ali celo po enkratni glavni razpravi — na nekaterih živih slučajih.

1. Glede činov javne obtožbe.

a) Znano je, da je po Slovenskem, zlasti na Štajerskem in Kranjskem mnogo hiš brez dimnika; dim se izvaja naravnost na podstrešje ali tudi skozi vrata na prosto. To je jako star način hišnih zgradb in zlasti opisan v knjigi: »Die österreichische Monarchie in Wort und Bild«. Pa tudi dr. Murko ta način hišnih zgradb omenja, če se ne motim v svoji knjigi o jugoslovanskem domu. Seveda so se te hiše gradile praviloma in s privoljenjem pristojnega političnega oblastva.

Čestokrat se je zgodilo, da je orožništvo ovadilo lastnika take hiše zaradi prestopka zoper predpise o nemarnosti glede odvratanja ognja (§§ 434 do 459 k. pr. r.) Ovadba se je glasila navadno tako, da je lastnik hiše napravil takšno ognjišče brez dimnika, da je nevarnost ognja neizogibna (§ 441 k. z.) Sodnik je na predlog javnega obtožitelja za zakonito kaznovanje, poznajoč razmere, odredil nove poizvedbe po orožništvu, ki naj poroča ali gre za novo zgradbo ognjišča, narejenega brez ogleda in brez strokovnega stavbeništva. Orožništvo je potem poročalo, da tukaj gre za staro hišo in da lastnik sploh ni napravil nikake spremembe pri zgradbi.

Stvarni položaj je s tem tako jasen, da ne more jasnejši biti. Javni obtožitelj si iz svoje oblasti zaradi v novejšem času gostih navodil predstojništva ne upa predlagati ustavitve. Jasno je pa kakor beli dan, da ne gre za nikako kaznjivo dejanje.

Kaznjivost bi se ustanovila pač morda takim potom, da bi se vršil oblastveni ogled in bi se lastniku naložila poprava itd., ki je potem ne bi izvršil. Ne more biti dvoma o oprostivni že »a priori«. Ali je torej sodnik dolžan ubogega kočarja vzlic temu vabiti h glavni razpravi 3 ali 4 ure daleč, ali ni marveč umestna in potrebna ustavitev po §-u 109² k. pr. r., če tudi proti predlogu javnega obtožitelja?

b) Drugi obdolženec je ovajen zaradi: »zlobnega pobijanja treh kokoši v vrednosti 6 K«. Javni obtožitelj predlaga kaznovanje po § 468 k. z. Zaradi poznanja razmer odredi sodnik orožniške poizvedbe. Njih uspeh je ta-le: Sosed *A* je puščal svoje kokoši na nasejano njivo soseda *B*, ki ga je večkrat prosil zaman, naj zadrži kure doma. Vsled tega je *B* v zmislu §-a 65 gozdnega zakona ustrelil na svoji njivi tri kokoši soseda *A* in ga o tem takoj obvestil, da naj pride po ustreljene kokoši. Oprostitev obdolženca je za naprej v zakonu odrejena; ali naj se obdolženca vkljub temu sili h glavni razpravi in mu dela škodo na zamudi in stroških, ki mu jih zakon vzlic oprostivni ne vrne?

c) *A* je ovajen zaradi prestopka tatvine. Odrejene poizvedbe ugotovijo, da pastir *A* še ni star 14 let, ampak je nedoraslec 11-tih let. Ali naj se odredi na predlog za zakonito kaznovanje po teh poizvedbah glavna razprava, čeprav jo kasacijsko sodišče prepoveduje?¹⁾

Ali na golo ovadbo se je odredila glavna razprava, h kateri pa obdolženec ni prišel, ker se mu vabilo ni dostavilo. Po preloženi razpravi so poizvedbe ugotovile, morda s krstnim listom, da je obdolženec star še le 11 let. Ali naj se odredi nova glavna razprava ali pa ustavitev zoper predlog obtožiteljev? Seveda se to ne bo mnogokrat dogodilo, dogaja se pa vendarle.

2. Glede zasebne obtožbe:

a) Na ovadbo zasebnega obtožitelja zaradi razžaljenja časti obdolženec ni prišel k prvi glavni razpravi, ker mu ni bilo

¹⁾ V slučajih §-a 273 k. z. ne sme kazensko sodišče sklepati o krivdi nedorasleca; ne sme iti dalje, kakor je potrebno, da se zanesljivo izreče nepristojnim in po danih okolščinah odstopi spise skrbstvenemu ali redarstvenemu oblastvu (plenarna odločba 28. novembra 1893, št. 13.840 zb. št. 1746; 1. oktobra 1895, št. 11.592).

dostavljeno vabilo; priče so izpovedale, da je obdolženec zblaznel in bil blazen ob času storilstva; poizvedbe doženejo, da je obdolženec zaradi blaznosti postavljen v skrbstvo. Ali se naj odredi zopet glavna razprava, ko je vendar vabitev obdolženca stvarno nedopustna; ali naj se privede obdolženec iz blaznice, ker trmasti zasebni obtožitelj noče umakniti obtožbe?

b) Pri prvi glavni razpravi navaja obdolženec, da je kaznivost žaljivega storilstva nehala vsled izrecne medsebojne poravnave pred drugim sodiščem na nasprotno tožbo. Po preloženi razpravi posname pristojni sodnik iz zaprosenega drugosodnega akta, da se je žaljenje res izrecno odpustilo in da sta celo obe stranki zapisnik podpisali. Ali mora sodnik odrediti novo glavno razpravo samo zato, da izreče oprostilno sodbo? Obdolženec je zastopan po odvetniku, zasebni obtožitelj nima nikakega premoženja; ali se morajo obdolžencu delati novi stroški, ki jih nikoli ne dobi vrnjenih, ali naj se izreče proti obtožiteljevi volji ustavitev po §-u 109² k. pr. r.?!

c) 20 letni sin toži očeta, da je odprl na njega naslovljeno pismo tete. Za pojasnilo zaslišani obtožitelj izpove, da stanuje skupno z očetom, da je pri njem v popolni oskrbi in odvisnosti. Dasi poučen, vstraja sin pri predlogu za zakonito kaznovanje očeta, v časti osivelega in zaslužnega zdravnika, ker teta tako hoče. Ali naj se starega, bolnega očeta kliče in izpostavlja neprilikam javne glavne razprave?

d) Zasebna obtožiteljica toži obdolženko, da jo je kot priča glasom zapisnika pri razpravi dne tako in tako žaljivo imenovala doslovno. Sodnik odredi glavno razpravo in obenem zaprosi dotični akt. Obdolženka h glavni razpravi ni prišla, ker je smrtnonevarno zbolela, kakor potrjuje navzoča zasebna obtožiteljica sama. Ta pa vzdržuje svojo obtožbo in trdi, da je žalitev v zapisniku in da je to zanesljivo izvedela, sicer pa drugih dokazil, kakor ravno zapisnik, nima. Pozneje dospeli akt pa kaže, da o obtožni žalitvi v aktu ni sledu. Ali naj se odredi nova glavna razprava ali pa ustavitev v zmislu §-a 109² k. pr. z.?

e) Enako, če se vsled zaprosenega zaslišanja prič po prvi razpravi dožene subjektivno in objektivno zastaranje.

f) Posebno zanimiv je »uradni« slučaj, katerega rešuje ukaz nadsodniškega predsedništva v Gradcu 21. avgusta 1908 št. 7576 doslovno: »Sodiščem se ukazuje, da v slučajih zasebnih obtožeb zoper immune osebe (poslance) po preteku zastaralne dobe, katero je imeti v evidenci, preskušajo, če so dani vsi predpogoji zastaranja, in da v takem zastarelem slučaju sklepajo o ustavitvi in po pravomočnosti sklepa brez zamude prekličejo izročitveni zahtevek«. Tukaj torej gre za zasebno obtožbo in za ustavitev po ukrenitvi izročitvenega postopanja, torej po odrejenih poizvedbah, — za ustavitev zoper obtožiteljev predlog iz meritornega razloga zastaranja in dalje za ustavitev, ki se vrši sredi postopanja in nikakor ne *ex primo decreto* in je vrhu tega uradno zaukazana.

Vsi ti slučajji so se dejansko dogodili. Pozivati je pa tudi one slučaje, ki so se že poprej omenjali, zlasti ob navajanju posameznih pisateljev.¹⁾

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Ako se vtožuje odškodnina v zmyslu §-a 1155 o. d. z. za dela, ki se niso izvršila po krivdi toženca, ni treba dokazati konkretne škode; zadostuje dokaz odhoda na zaslužku.

Tožnik, zidarski podjetnik A. B., se je pogodil s tožencem, da mu sezida hišo. Dimenzije in podrobnosti so natančno določene. Ves materijal da toženec. Za vsa zidarska dela plača toženec tožniku 2600 K. To je nesporno. Toženec še trdi, da se je pogodba sklenila definitivno; vendar ga je tožnik pustil na cedilu in se pozneje pogodil z drugim podjetnikom, ki je v resnici začel zidati hišo. Pripravljen vedno, pogojeno delo izvršiti, zahteva

¹⁾ Sicer pa v zadevi plenarne, prej navajene sodbe zlasti generalna prokuratura izpodbija nazor o obligatornosti razprave, in kazalo bi razloge te odločbe in zlasti izvajanja generalne prokurature objaviti, zlasti ker je ta odločba osobito na zunanjih sodiščih malokje pristopna.